

להשהות אפילו מצטמק ורע לו [תוס' לעיל ע"א ד"ה אא"ב]. ויש סוברים, שלדעת רבי יוחנן, כך סובר רבי מאיר שבברייתא לעיל ע"א (חי' הר"ן).

רַב וְשִׁמּוּאֵל דְּאָמְרֵי תְרֵינְיָהּ, מְצַטְמֵק וְיָפָה לוֹ אָסוּר לשהות על כירה שאינה גרופה וקטומה, אבל מצטמק ורע לו מותר, ואף דעתם של רב ושמואל היא דעה ממוצעת בין דעות התנאים [שלדעת חנניה מותר להשהות אפילו קדירה שנתבשלה כ'מאכל בן דרוסאי', ואילו לדעת התנאים החולקים עליו, אסור להשהות אפילו מצטמק ורע לו] (תוס' לעיל ע"א ד"ה אא"ב), ורב תנא הוא ופליג, ואף שמואל סובר כמותו (ראה רשב"א). ויש סוברים, שלדעת רב ושמואל, כך סוברים חכמים החולקים על חנניה (ריטב"א).

מַהוּ לְשִׁהוּת על כירה שאינה גרופה וקטומה (רש"י), והתבשיל התבשל רק כ'מאכל בן דרוסאי', או שהתבשל כל צרכו, אלא שהוא עדיין מצטמק ויפה לו (תוס' ד"ה מהו), וידע שלהלכה מותר מעיקר הדין, וכדעת חנניה, אלא שהסתפק האם יש מידת חסידות להחמיר (ריטב"א בפי' שני).

דְּהָא רַב נַחֲמֵן בַּר יִצְחָק מְרִי דְּעוֹבְדָא הֵוָה וּמַשְׁהוּ לֵיהּ וְאָכִיל, ומאחר שרב נחמן בר יצחק שהיה מודקדק במעשיו ונוהג במידת חסידות לא החמיר, נוכל ללמוד שאין מידת חסידות להחמיר בכך (ריטב"א).

מְצַטְמֵק וְיָפָה לוֹ - שהתבשיל מתייבש והאדם מרוצה מכך, ואילו 'מצטמק ורע לו' היינו שהאדם אינו מרוצה מהתייבשות התבשיל, אף כשהתבשיל משתבח בצטמקותו, וכגון שחפץ להביאו לאורחים, וכדלהלן בגמרא (רמב"ן במלחמות, ושעה"צ רג, ט בביאור דעתו).

מְצַטְמֵק וְרַע לוֹ מוֹתָר לשהותו על גבי כירה בערב שבת, לדעת חכמים החולקים על חנניה, או להחזירו לכירה בשבת, אף לדעת חנניה (ריטב"א בשם מורי; שיטה לר"ן להלן לה, א). ויש סוברים, שההיתר במצטמק ורע לו רק לענין 'שהייה' בערב שבת לדעת חכמים, אבל 'חזרה' לכירה בשבת אסורה אפילו במצטמק ורע לו (רמב"ן לעיל ע"א; ריטב"א בפי' ראשון).

■ להלכה, [א] שהיית תבשיל על כירה בערב שבת, מותרת רק כאשר התבשיל מבושל כל צרכו והוא מצטמק ורע לו [וכדעת החולקים על חנניה], ויש מתיירים להשהות תבשיל לאחר שנתבשל כ'מאכל בן דרוסאי' [וכדעת חנניה] (שו"ע א"ח רג, א), ונהגו להקל (רמ"א שם), ולכתחילה טוב להיזהר ולהחמיר (ביאה"ל שם). [ב] חזרת תבשיל בשבת, אסורה אף כשהתבשיל מצטמק ורע לו [כדעת הרמב"ן] (משנ"ב שם, לו), אלא אם כן התקיימו תנאי 'חזרה' (ראה להלן לה, ב).

שָׁמַע מִיָּנָה מְצַטְמֵק וְיָפָה לוֹ מוֹתָר - שאף לדעת התנאים החולקים על חנניה [ואוסרים להשהות קדירה שהתבשלה רק כ'מאכל בן דרוסאי'], מותר להשהות קדירה שנתבשלה כל צרכה על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה, אף שהאדם מרוצה ממה שהתבשיל ממשיך להתבשל (ראה רש"י רמב"ן במלחמת ה') [וראה להלן (בסוף העמוד) גדר 'מצטמק ויפה לו'], וסברה הגמרא בהיה אמינא שחידושו של רב אושעיא הוא שכיון שחזרה והובערה, נחשב כאילו לא קטמה מעולם, ולכן מותר להשהות עליה רק תבשיל שהתבשל כל צרכו (רש"י ותוס' רא"ש).

שְׂאֵנֵי הַכָּא דְקָטְמָה - שכיון שקטמה, גילה דעתו שאינו חפץ בהמשך הבישול, ולכן מותר להשהות אף שחזרה והובערה, שכבר נסתלק החשש שיחתה בגחלים, אבל תבשיל שלא התבשל כל צרכו, אסור להשהות על כירה שחזרה לבעור, שיש חשש שיחתה בהם בשביל לזרז את הבישול (ראה רש"י לפני יהושע בדעתו; תוס' ד"ה שמע, בת"י השני). ויש סוברים שכיון שקטמה, גילה דעתו שאינו חפץ בגחלים בוערות, וכאשר הכירה חזרה לבעור לאחר הקטימה, מותר להשהות גם תבשיל שלא בישל כל צרכו, שכבר אין חשש שיחתה בגחלים (ראה תוס' שם, בפי' ראשון; ריטב"א).

מַהוּ דְתִימָא כִּיּוֹן דְּהוֹבְעָה הַדְּרָא לָהּ לְמִילְתָּא קְמִייתָא קְמַשְׁמַע לָן שהקטימה מועילה אף שחזרה והובערה, כאשר הניח את הקדירה קודם שהובערה (חי' הר"ן), ודוקא כשהובערו הגחלים מאליהם, ולא כאשר חזר והבעיעם בידיים, ולכן יש להקפיד שלא להגדיל את האש בכיירים של גז לאחר הנחת הכיסוי [הנקרא 'בלעך'], ויתכן שיש גם להקפיד שלא להקטין את האש (הגרש"ז אויערבן, שש"כ א, הע' ריז).

גְּחָלִים שֶׁל רוֹתֵם אֶצְטְרִיכָא לֵיהּ, שהם גחלים חמים משאר גחלים, והאש יוקדת בהם מבפנים אף כשאינה נראית בחוץ (רש"י כאן ובתהלים קכ, ד), והשמייע רבי יוחנן שמוותר אף כשיש 'תרתני לריעותא', שהגחלים של רותם, וגם חזרו והובערו (ריטב"א וחדש האביב [לבעל הפלא יועץ]). ■ להלכה, קטמה והובערה, מותר לשהות עליה, אפילו כשהוסקה בגחלים של רותם (משנ"ב רג, יד), ואפילו קדרה שלא נתבשלה כל צרכה [וכדעת תוס' בפי' ראשון והריטב"א] (שעה"צ שם, יז).

הָא קָרְמוּ פְּנִיָּה שְׂרִי, ואף שלא נאפתה הפת כל צרכה, ששיעור 'קרימת פנים' באפיה שווה לשיעור 'מאכל בן דרוסאי' בתבשיל (רש"י וריטב"א).

אָמַר רַב שִׁמּוּאֵל בַּר יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כּוֹוֹ וְאִפִּילוּ מְצַטְמֵק וְיָפָה לוֹ, שדעתו של רבי יוחנן, היא דעה ממוצעת בין דעות התנאים [שלדעת חנניה מותר להשהות אפילו קדירה שנתבשלה כ'מאכל בן דרוסאי', ואילו לדעת התנאים החולקים עליו, אסור